

Bibliotheken en archieven in Luxemburg

Jean-Marie Reding, voorzitter van ALBAD

ALBAD, de Associatioun vun de Lëtzebuurger Bibliothekären, Archivisten an Dokumentalisten, zeg maar de Luxemburgse VVBAD, is opgericht in 1991. Ze is de enige professionele vertegenwoordiging van het Groothertogdom Luxemburg en telt een honderdtal leden (90 procent bibliothecarissen). ALBAD is lid van IFLA, EBLIDA en ICA. Gezien de geringe grootte van het land opereert ze in een zeer beperkte wereld van bibliotheken en archieven en is ze altijd verplicht zich te gedragen als een grote speler om mee te kunnen met de buurlanden.

LA BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

De Bibliothèque nationale (BnL - de nationale Bibliotheek van Luxemburg) werd in 1798 opgericht als schoolbibliotheek door het Frankrijk van de Revolutie, dat de stad sinds 1795 bezette. In eerste instantie was ze enkel toegankelijk voor de schoolgemeenschap, maar vanaf 1800 was ook het grote publiek welkom. In de loop der jaren droeg ze verschillende namen maar op een parlementaire zitting in 1899 werd ze uiteindelijk tot "Bibliothèque nationale" gedoopt.

De BnL blijft met zo'n 1,4 miljoen documenten, verspreid over meerdere sites, de grootste bibliotheek van het land. De hoofdzetel is sinds 1972 ondergebracht

in het stadscentrum. Ze vormt het bibliotheekhart van het Groothertogdom en staat aan het hoofd van bibnet.lu (gemeenschappelijke catalogus). Ze levert het grootste aantal catalografische verwijzingen én wetenschappelijke publicaties, in druk en digitaal. Ze is het nationale centrum voor het 'dépôt légal' (de wettelijke verplichting tot het deponeren van gedrukte werken — sinds 1958) en uitgever van de nationale bibliografie. Ze herbergt de grootste schat aan oude en kostbare boeken. Bovendien is de BnL het enige nationale centrum voor internationale uitleen, de belangrijkste bibliotheek op het vlak van uitwisseling van publicaties én een voortrekker op het vlak van digitalisering.

ANDERE WETENSCHAPPELIJKE BIBLIOTHEKEN

Bij wet werd de Université du Luxembourg opgericht in 2003, wat tot de samensmelting leidde van de bibliotheken van het Universitair centrum, de drie hogescholen en een privéschool, momenteel verspreid over drie sites. Over het algemeen is de collectie van wetenschappelijke bibliotheken niet zo uitgebreid. Momenteel zijn er slechts vijf bibliotheken met meer dan 100.000 volumes. Vijf andere beschikken over een collectie tussen de 50.000 en de 100.000 volumes. De meest voorkomende categorie bibliotheken blijft de gespecialiseerde bibliotheek. Een wet uit 2009 legt een verplichte oprichting van schoolbibliotheken op voor het lager onderwijs en voor het secundair onderwijs (sinds 2004). Verdere preciseringen met betrekking tot de missies en de uitrusting van deze bibliotheken ontbreken echter tot op heden, wat de verschillende scholen een grote vrijheid verleent bij het uitbouwen van deze bibliotheken.

OPENBARE BIBLIOTHEKEN

Voor 1940 was het landschap van de openbare bibliotheken zeer politiek gekleurd: de katholieke parochiebibliotheken van de 'Volksverein' (rechts) wedijverden met die van de Association de l'Education populaire (sociaal-liberaal) en de vakbonden (links). De inval en de heerschappij van de nazi's maakten een einde aan een veelbelovende ontwikkeling. Van al deze kleinschalige verenigings- en syndicaatsbibliotheken blijven er in 2011 slechts twee parochiebibliotheken en een bibliotheek uit de mouvement d'éducation populaire (volksopvoeding) over.

In de periode 1999-2009 zagen zeven verenigingsbibliotheken en één gemeentebibliotheek het levenslicht. Het model van een openbare bibliotheek beheerd door

Het hoofdgebouw van de nationale Bibliotheek van Luxemburg (achteraanzicht).

een vzw, met de steun van de gemeente in de vorm van ter beschikking gestelde lokalen en subsidies, lijkt de boventoon te voeren. Momenteel staat de teller van de openbare bibliotheken, de zogenaamde neutrale bibliotheken, met een uitgebalanceerde (en ten minste drietalige) collectie op veertien. Slechts twee hiervan herbergen meer dan 50.000 volumes en stellen ten minste één gediplomeerd bibliothecaris tewerk. Van de 116 gemeentes in het Groothertogdom hebben er maar dertien een openbare bibliotheek, waardoor zo'n 40 procent van de totale bevolking bediend wordt.

LES ARCHIVES NATIONALES

Les Archives nationales (ANLux - de nationale archieven van Luxemburg) werden opgericht als archieven van de regering. In 1829 gaf Gouverneur Willmar voor het eerst, via een verordening, toestemming voor publieke raadpleging van de archieven. Louis Deny werd officieel aangesteld als eerste archivaris in 1840. Als gevolg van de definitieve afscheuring van België in 1839 en het verlies van de provincie Luxemburg werden de archieven in de jaren 1840 verdeeld over Brussel en Luxemburg. In 1958 maakte de eerste organieke wet de archieven van de regering tot die "van de Staat". Met de wet op de culturele instellingen van 1988 werden het uiteindelijk "nationale" archieven. Hun hoofdzetel is sinds 1968 gevestigd in een voormalige Pruisische kazerne (voormalig militair hospitaal, gebouwd in 1866) in het centrum van Luxemburg-Stad. Het telt momenteel een stock van 45 km archieven.

ANDERE ARCHIEVEN

Een laatste inventaris van de Luxemburgse archieven dateert van 1992 (*Sources pour l'histoire contemporaine du Grand-Duché de Luxembourg* / door Jean-Marie Yante). Sindsdien werden nog tal van (voornamelijk staats-)archieven opgericht. De uitgave van een gids van de archieven staat op het prioriteitenlijstje van ALBAD.

TOEKOMSTPERSPECTIEVEN

Na een focus op de organisatie van bibliotheksdagen in de periode 1991-2002 wijdt ALBAD zich vanaf 2003 voornamelijk met

succes aan het lobbyen voor bibliotheken en archieven. Met de steun van ALBAD werden recentelijk de volgende organisaties opgericht:

- de Union Luxembourgeoise des Bibliothèques Publiques (ULBP), opgericht in 2007, doet dienst als nationale gesprekspartner van de openbare bibliotheken, haar Raad van Bestuur bestaat grotendeels uit politici;
- de Fir Ēffentlech Bibliothéiken (FĒB), gesticht in 2009, met als missie fondsen te verzamelen voor de openbare bibliotheken, wordt voornamelijk gerund door bibliothecarissen.

Op het vlak van de instellingen zal de oprichting van de nieuwe universitaire bibliotheek in Esch/Belval zeker bijdragen tot een professionelere opmars van de Luxemburgse wetenschappelijke bibliotheken in het algemeen. Wat betreft de promotie van de openbare bibliotheken werd in 2010 een wet uitgevaardigd. Deze wet, uitgewerkt zonder professioneel advies, aangevuld met een autoritaire uitvoeringsverordening, is echter van bedroevende kwaliteit. De komende jaren zullen raad brengen.

De grootste uitdaging van de toekomst blijft echter jonge Luxemburgers warm maken voor een studierichting als bibliothecaris of archivaris, om zo een zekere professionele kritische massa op te bouwen. Gezien de staat van ontwikkeling waarin het Groothertogdom zich bevindt, heeft ALBAD er goede hoop op dat men deze jongeren, na het beëindigen van hun studie aan hun favoriete buitenlandse opleidingsinstelling (Keulen en Luik), mag verwelkomen in de organisatie, zodat ze hun pioniersrol de komende decennia kunnen opnemen. ■■

“VAN DE 116 GEMEENTES IN HET GROOTHERTOGDOM HEBBEN ER MAAR 13 EEN OPENBARE BIBLIOTHEEK, WAARDOOR ZO'N 40 PROCENT VAN DE TOTALE BEVOLKING BEDIEND WORDT.”

Bananendozen als noodopslag: een symptoom van ruimtegebrek in de nationale Bibliotheek..